

Är samarbete effektivt?

Isabell Meltzer

Fil dr i offentlig förvaltning

Forskare, Kommunforskning i Västsverige

Vad är effektivitet?

Förmågan att uppnå ett önskat resultat eller mål med så liten resursanvändning som möjligt. Det handlar således om att använda resurser – så som pengar, tid, arbetskraft eller material – på ett sätt som maximerar utfallet och minimerar spill.

Således två frågor

- Blir det billigare?
- Blir det högre kvalitet?

Effektivitet i två delar

- Inre effektivitet – omvandla resurser på ett optimalt sätt (att göra saker rätt)
- Yttre effektivitet – relevansen i den verksamhet som bedrivs (att göra rätt saker)

Samspel mellan inre och yttre effektivitet

- En effektivisering som leder till ökad produktivitet kanske inte alls är önskvärd. Mottagare kan uppfatta det som en försämring av den verksamhet som bedrivs.
- Ett hög yttre effektivitet kan leda till dyrare verksamhet eftersom det kan innebära ökad service, högre kvalitet på tjänsterna och mer verksamhet.

Inre effektivitet

Hög	Gör fel sak bra Producerar fel sak <i>men</i> Till den lägsta kostnaden	Gör rätt sak bra Producerar rätt sak <i>och</i> Till den lägsta kostnaden
Låg	Gör fel sak dåligt Producerar fel sak <i>och</i> Till en för hög kostnad	Gör rätt sak dåligt Producerar rätt sak <i>men</i> Till en för hög kostnad
	Låg	Hög

Yttre effektivitet

Motiv till samarbete

- Förbättra kvaliteten i tjänsterna
- Sänka kostnaderna – spara pengar
- Erbjud mer service för samma peng
- Råda bot på rekryteringssvårigheter

Alltså: en mindre sårbar verksamhet och med högre kvalitet.

Blir det billigare? Blir det högre kvalitet?

En summering från Erlingsson med flera (2021)

- Det går att spara pengar – särskilt för tekniska, lättmätbara och politiskt okontroversiella verksamheter (ex avfallshantering)
- Som helhet kan dock kostnaderna öka – transaktionskostnader
- Demografiska, geografiska och policyspecifika faktorer spelar en viktig roll (ex befolkningsstorlek och täthet)
- Tillit och förtroende kommunerna emellan ökar de upplevda fördelarna med samarbete – dock oklart om det är samarbetet som gör kommuner mer tillitsfulla eller om tillitsfulla kommuner samarbetar mer
- OBS! Väldigt få studier i svensk kontext...

Det blir billigare

- Avfallshantering (Struk & Bakos 2021; Bel & Mur; Silvestre m. fl. 2018; Baba & Asami 2020a)
- Löneadministration (Meltzer & Kastberg Weichselberger 2022)
- Räddningstjänst (Baba & Asami 2020b, Meltzer och Kastberg Weichselberger 2022)
- Gymnasieutbildning (Sandberg 2024)

Det blir dyrare

- Vatten- och avlopp (Blaeschke & Haug 2017)
- Gemensamt ägda bolag (Garrone m.fl 2013)
- Avfallshantering (Sorensen 2007)
- Några förklaringar: både passivt ägarskap och ökad styrning försämrar effektiviteten.

Det går inte att säga

- Bel och Warner (2015)
  - Vatten, avlopp och avfallshantering
  - Sammansättning av 8 artiklar som systematiskt utvärderat kostnadseffektiviteten
    - 5: kostnaderna minskar!
    - 2: kostnaderna ökar!
    - 1 kostnaderna verkar minska (ej statistiskt signifikant)

Det går inte att säga 2

- Kostnaderna följer en U-kurva, ökar för de relativt sett minsta och största kommunerna i studien (Allers och de Greef 2018)
- Transaktionskostnaderna äter upp vinsterna i mindre och större kommuner (Baba och Asami 2020).
- Kostnaderna minskar, men ju fler kommuner som samverkade, desto mer avtog vinsterna (Blåka 2017)

Brister med studierna

- Osäkra orsakssamband – är det samverkan som förklarar att det blir billigare/dyrare?
- Många studier om upplevelser – få som faktiskt mätt kostnaderna före/efter på ett sofistikerat vis (se resonemang från Erlingsson m.fl 2021)
- Tyskland, Nederländerna, Italien, Tjeckien Storbritannien osv – få i svensk kontext (undantag Sandberg 2024)

Blir det högre kvalitet?

- Avfallssortering, sophämtning och räddningstjänst (Holum och Jakobsen 2016)
  - Räddningstjänst – försämrade nöjdhet
  - Sopsortering – ökad nöjdhet
  - Avfallssortering – oförändrad nöjdhet
- Gymnasieskolan (Sandberg 2024)
  - Indikationer på försämrade betyg
- Avtalssamverkan hälso- och sjukvårdstjänster (Arntsen m.fl 2021)
  - Servicekvalitet förbättras i mindre kommuner, men politiker upplever att inflytandet över frågorna minskade

Blir det högre kvalitet?

- Ökad specialistkompetens inom IT + mer ansvarsområden (Meltzer och Kastberg Weichselberger 2022)
- Anonyma handläggare inom miljötillsyn= ökad rättssäkerhet och minskad risk för jäv (Meltzer och Kastberg Weichselberger 2022)
- Högre kvalitet på fordon och utrustning i räddningstjänst och heltidspersonal utbildar deltidare (Meltzer och Kastberg Weichselberger 2022)

Brister med studierna

- Upplevd kvalitet
- Vad menas med kvalitet?
  - Nöjda kunder/mottagare/medborgare?
  - Högre kvalitet i tjänsterna?
  - Bredare utbud?
  - Högre kompetens på de anställda?
- Svårstuderat

Sammantaget

- Ja – samarbete kan vara effektivt (bli billigare och generera en högre kvalitet) men se upp för
  - 1) En alltför passiv styrning
  - 2) En allt för aktiv styrning (stor överbyggnad)
  - 3) Områden högt intresse

En passus

- Även frågor som var icke-strategiska kunde göras strategiska genom att de kopplades till en strategisk fråga...
- Men mer om detta i min avhandling och vid ett annat tillfälle 😊

Tack för att ni lyssnat!